

Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба IV”
Београд 22-26. април 2006,
уредник М. С. Димитријевић
Публ. Астр. друш. “Руђер Бошковић” бр. 7, 2007, 561-569

КОСМИЧКА СИМБОЛИКА У КРАТКОЈ ПРИЧИ АНТОНИЈА ИСАКОВИЋА

МИЛЕ ПЕНКОВ

Ниш, Србија

Резиме. Размотрени су космички симболи у краткој причи Антонија Исаковића.

Антоније Исаковић, један од најзначајнијих српских приповедача друге половине двадесетог века, припада групацији писаца који своју визију света граде на оном животворном и земаљском, и то у најсировијем, елементарном облику, тражећи од својих ликова, појединаца у маси, да истрају у моментима (треновима¹) крупних егзистенцијалних и етичких искушења. Не само ратних, иако је то доминантни мотивско-тематски оквир његових проза.

Још од времена збирке *Велика деца* (1953) и *Папрат и ватра* (1962), па све до последње стваралачке фазе, и збирке *Нестајање* (2000), кратка прича представља репрезентативни део богатог приповедачког опуса Антонија Исаковића. Притом, поштујући основне законитости ове кратке прозне форме, он као својеврсни лирски реалиста новог кова радикализује наратолошки поступак, уводећи иновантне драмске елементе и филмско кадрирање, користећи рафиновану симболику и стилизовани језик у сврху метафоризације стварности.

Симбол се у општем смислу може одредити као оно што по аналогiji представља нешто друго, као слика нечега, његова замена знаком, ознаковљење. Ипак, употреба овог термина је слободна, зависно од

---

¹ Појам трен пре Антонија Исаковића у српској књижевности употребио је Пера Тодоровић у свом *Дневнику једног добровољца*: Збиља, зар свемоћ и немоћ, зар живот и смрт, зар све и ништа стоје једно уз друго тако близу да је довољно један миг, један трен па да једно друго потпуно замени?! Оне главе, на оним моткама онамо, пре по сата су мислиле; она крвава срца малочас су куцала и осећала свом снагом здравих и крепких људи. И сад наједанпут пресечен цео тај свет мисли и осећаја. (Пера Тодоровић, *Дневник једног добровољца*, Просвета, Београд, 1964, стр. 163)

контекста, или аспекта посматрања (у том мноштву дефиниција² симбола има и оних које су помало и контрадикторне), и њиме се може именовати било каква идеја, или мотив, који садржи одређену асоцијацију, засновану на сличности или сродности. Међутим, симболи за писца попут Антонија Исаковића не представљају неку декоративну творевину, већ стилско средство велике уметничко-изражајне снаге, пошто превазилазе оно субјективно и афективно, и прелазе у опште: *Узимајући детаље који свуда прскају око нас, стављајући их у нову синтагму за један други догађај, писац постиже прво значење метафоре, и сабира целину до симбола...*³ Полазећи од оних универзалних веза између реалних предмета и дешавања у природи, писац кратке приче на посредан начин, симболичком знакова који су свуда око нас, ствара паралелне визуелне, акустичке и термичке импресије, и одашиље поруке којим употпуњује и обогаћује основни сижејни ток приче. Ову димензију симболичног знака истиче и сам Исаковић: *...јер дугменце на кошуљи је округлина, један облик, као атом, или као планета. Човек може преко обичног дугмета на кошуљи да дође до поимања атома, до поимања неких суштина у материји, до великог облика у космосу. Ради се о томе да се преко чиоднице дође до крупнице...*⁴

Амбијенти у којима се одвијају драме јунака кратких прича Антонија Исаковића углавном су отворени, природни простори шума, ливада, долина река, али и пустих планинских предела, ледених поља, каменитих брегова и закржљалог растиња. Тај простор није више конкретна физичко-просторна категорија, јер неминовно губи своја објективна својства, произашла из конкретних веза, сличности са топонимима из пишевог личног ратничког искуства. Он добија посебну улогу драмског оквира и декора, сцене у којој се одвија историјска, али и појединачна драма човека у рату; у њему увек има неког посебног кретања, које се јавља као однос актера приче, или пак кроз присуство карактеристичних детаља.

У приказивању слојевите стварности Исаковић се служи разноврсним симболичним сликама, које произилазе из непосредног окружења, природе, и комплексности људских односа и визија јунака. Намерним прећуткивањима, изостављањима, и осиромашењем своје представе, писац жели да подстакне наслућивање онога што је испод дате слике - пејзажа. Такав пејзаж у краткој причи добија нову снагу и значење захваљујући рафинованом избору симбола и метафора. Међутим, он се не појављује као самостална целина или скуп слика, већ је увек дат у складу са психолошким

² Према једном ширем тумачењу, на пример, симбол је спољни или нижи израз више симболизоване истине, као и средство саопштавања реалности које би иначе могле бити замагљене језичким ограничењима или и сувише сложене да би се ваљано изразиле. (Х. К. Купер, *Илустрована енциклопедија традиционалних симбола*, Просвета-Нолит, Београд, 1986, стр. 7)

³ Антоније Исаковић, "О краткој причи", у књизи *Говори и разговори*, Дечје новине, Јединство/ Горњи Милановац, Приштина, 1990, стр. 90.

⁴ Исто.

и егзистенцијалним стањем ликова, као одраз њихових унутрашњих превирања.

У богатству детаља у Исаковићевој краткој причи, поред појединачних симбола (небо, космичка тела, биљни и животињски свет, боје), присутни су митски елементи и архетипови, јасне и поновљене слике народних предања и веровања, као израз снажне колективне свести, њеног виђења света. Ослањајући се на митска упоришта, Исаковић обликује симболичке визије у којима се изражава стремљење ка оном вишем, често недодатном, као и поједине представе спуштања и понижавања ка оном доњем, подземном и приземном, у духу концепције Јана Кота,⁵ која симболички и сликовито приказује да су богови горе а људи доле.⁶

Један веома илустративан поетички детаљ, везан за релацију земља-небо, људски свет-васиона, можемо пронаћи у Првом казивању Чеперку, у Исаковићевом роману *Трен 1*, где се главни јунак пита чему књижевност, песме, и *зашто их свет пише*. Потом он сам даје одговор који је у потпуном складу са пишчевим схватањем књижевности и уметности уопште: *Ваљда да остане нека ситница између нас и неба.*⁷ Схватање уметничког дела, песме или приче као *неке ситнице* - има у ствари метафорично, па и опозитно значење. Други део синтагме потире ово мимикријско замагљивање суштине, тако да тек сада реч *ситница* добија потпуно супротни смисао - веома крупне ствари, пошто указује на однос уметника (творца) према свом делу и универзалној стварности. Ако узмемо у обзир и симболичку димензију синтагме *нас и неба*, доћи ћемо до бриљантног поетичког детаља, својственог само писцима *исаковићевског* кова, који каже да је уметничко дело духовна креација човека који посматра себе и свој живот кроз призму вечности - као оно што ће за њим остати када га више не буде. Небо, симбол вечност тражења, неограничености људских тежњи, оног недостижног, и космичке хармоније, доиста релативизује свеколике човекове напоре да за собом остави трајнији траг у времену. Оно се као јасан симбол појављује већ у *Великој деци*, у причама *Две ноћи у једном дану* (*Над селом беле пруге дима исекле мастљаво небо*), *Три плава цвета* (*Над њим је небо било чисто, опрано*), *Зечја кожа* (*Зимско небо постаде тамно, снег се одмаче под ногама и зечја кожа заувек нестане*). Поред тога, симболичка вредност појма небо искоришћена је и за наслов приповетке *Кроз грање небо*, у чијој основи јесте карактеристични витализам Исаковићевих јунака, тешких

⁵ Нешто више о томе може се пронаћи у тексту “Горе и доле, или о многозначностима Прометеја”, у књизи: Јан Кот, *Једење богова*, Нолит, Београд, 1974, стр. 9.

⁶ А од те поделе на оно што је горе и доле - почиње и старозаветна књига *Постања*: *У почетку створи Бог небо и земљу. (Постање, гл. 1, Прва књига Мојсијева - Свето писмо старог завјета*, Британско и иноземно библијско друштво, Београд, 1984, стр. 1).

⁷ А. Исаковић, *Трен 1 (Казивања Чеперку)*, Сабрана дела Антонија Исаковића у 5 књига, Просвета - БИГЗ, Београд, 1985, стр. 24.

рањеника. И поред непријатељског окружења, притајена нада у њима ипак живи, потискује страх и малодушност, а чежњу за животом исказују чак и они који јасно виде неминовност смрти. Они, просто, желе да гледају *кроз грање неба*, налазећи у том погледу утеху, лепоту постојања, или светлину вечности. У насловној причи збирке *Папрат и ватра* партизан Максим крије се од Немаца у малом усеку у стени, из којег може да види само *комад плавог неба*, а у почетној причи збирке *Празни Брегови - Нема краја*, употреба ове речи је метафорична: *Небо је врео капак - мирно и голо, у његовом плавилу лута полен сасушеног биља*.⁸

Елементарне природне појаве (сунце, киша, хладноћа, месечина) могу бити понекад и сурови контраст реалности Исаковићевих јунака, дезоријентисаних, престрашених или безнадежних. Такав контраст јесте и онај између природног предела, света у коме се промене одвијају периодично и поступно, и - људског света, оног што је дошло као наметнуто, уносећи у живот природе нову драматику, неку врсту поремећаја равнотежа сила које владају васионом.

Космичка симболика добија важну улогу у Исаковићевим кратким причама већ од *Кашике*, и то од прве реченице ове приче: *На месечини блескају разбацане дечје капе тврдых бокора планинске траве*.⁹ Ноћни планински пејзаж, на месечини, има у себи димензију тајанственог, непознатог простора, у коме се одвија људска драма библијских размера.

Ова реченица, изречена у једном даху, без зареза и везника, херметична је и тешко изговорљива. У њој се каже како светлост месеца обасјава бокоре планинске траве. Синтагма: *разбацане дечје капе тврдых бокора* има у себи два придева опозитног значења. Први део синтагме - *разбацане дечје капе* - алудира на мале дечје главе, расуте по планинској коси, и на младост, недораслост, незрелост, а други део - *тврдых бокора планинске траве* - сугерише сурове животне услове, сировост и опорост живота, ограниченост природног оквира и сцене у којој се одиграва људско трајање. Писац нам даје оно што је меко и животно на хладном и сувом животном простору, какав симболизује планинска трава, односно сама планина као предео пуст и напоран, као узвишење које се мора прећи да би се извршио задатак, да би се живело и преживело. Отворени, неограничени природни простор, са путем који води до циља - у већини Исаковићевих прича јесте позорница на којој се одвија животна драма малих људи, затечених у вртлогу ратних збивања.

Месечева¹⁰ светлост овде има много значајнију улогу но што је сама визуелна представа простора у коме се одвија људска драма. Прва реченица

⁸ А. Исаковић, "Нема краја", у књизи *Празни брегови*, Сабрана дела Антонија Исаковића у 5 књига, Просвета - БИГЗ, Београд, 1985, стр. .

⁹ А. Исаковић, "Кашика", у књизи *Велика деца*, Сабрана дела Антонија Исаковића у 5 књига, Просвета - БИГЗ, Београд, 1985, стр. 17.

¹⁰ Месец је одувек имао више различитих значења: Фазе рођења, смрти и ускрснућа месеца симболизују бесмртност и вечност, непрестану обнову, просветљење. Он представља и тамну страну природе, њен неуочљиви вид, духовни вид светлости у

Исаковићеве приче као да говори: тајанствена светлост пишчева (месечина) која обасјава живот што се одвија на тим временско-просторним релацијама (велику децу, њихове дечје главе на телима одраслих људи, тврде бокоре планинске траве) - није светлост сунца, јарка, заслепљујућа, већ она месечева, фино ткање које све чини магличастим, прозирним, пролазним, какво и јесте човеково трајање.

Слика месеца је дата у овој причи још једном, кроз снажну персонификацију: *Месец сручио своје жуте образе у пун котлић кајмака,*¹¹ а и у причи *Кроз грање небо*, чија радња хронолошки следи *Кашику*, месец се појављује да подсети грубог водника Станка на Зоћу, на кобну ноћ, поред суве планинске траве и рукунице бакрача: *Ове ноћи види чврсту планинску траву, и месец углављен у борове главе, који му личи на жуто дно испражњеног бакрача. Зашкрипе букове гране, далеко у њему шкрипне рукуница бакрача, крене лисната грана по мраку и подсети га на његов и Зоћин корак по бокорима планинске траве.*¹²

Није нимало случајно то што Антоније Исаковић истим детаљем, истим временом и истим амбијентом отвореног простора на месечини отклапа и заклапа своју прву књигу. Та месечина је у првој причи, *Кашици*, хладна, суморна слика ноћне тишине, наговештај удеса, зле судбине Исаковићевих јунака. Међутим, у последњој причи ове збирке (*Вече*) слика летње месечине је сентиментално обојена, скоро идилична, сва у слутњи нечег лепог, топлог, људског, оптимистичког: *Месец је горео у раженом пољу.../Месец је звонио над пољем, ми смо стајали једно поред другог кад из високе ражи изрони девојка у црној блузи.*¹³

И у другим Исаковићевим причама месец и месечина нису прост декор, већ имају дубље симболичко значење: - *Текуница је видео у реци бели тањир месеца.* (“Зечја кожа”) - *Месец се већ набо насред поља и безбрижно је затегао свој жути трбух.* (“Црвени шал”) - *Месец, запаљен дулек, својим крајем крзао је руб клисуре.* (“Три плава цвета”) - *Месец је над кровом и запушеном ронделом цвећа; река се сада чује и војник је још увек на крову.* (“Војник на крову”). У причи *Подне* месец се појављује у тренутку када је млади војник испричао шта се догодило, описао своју људску слабост према жени: *Иза њега, месец се набоде на камен брег...*¹⁴ У овој причи на месечини

тама, унутрашње знање, ирационално, интуитивно и субјективно. (Х. К. Купер, стр. 104); За човека симбол прелаза из живота у смрт и из смрти у живот; симбол посредне, поступне, хладне спознаје; месец метафорички евоцира лепоту, а и светлост у мрачном беспућу; симбол плодности; месец симболизује пасивни али плодни принцип, ноћ, влагу, подсвест, имагинацију, сан, пријемчивост, жену и све што је непостојано, пролазно и подложно утицајима. (Ж. Шевалије - А. Гирбрант, *Рјечник симбола*, Накладни завод Матице хрватске, Загреб, 1983, стр. 406).

¹¹ А. Исаковић, *Кашика*, стр. 17.

¹² А. Исаковић, *Кроз грање небо*, у књизи *Велика деца*, стр. 68.

¹³ А. Исаковић, *Вече*, у књизи *Велика деца*, стр. 225.

¹⁴ А. Исаковић, *Подне*, у књизи *Папрат и ватра*, Сабрана дела Антонија Исаковића у 5 књига, Просвета - БИГЗ, Београд, 1985, стр. 121.

се доносе и важне одлуке, решавају оне судбинске дилеме, бира између живота и смрти. Једну такву одлуку доноси и безимени командант; њу као да потврђује пејзаж са месечином као окосницом атмосфере смирења, окончања унутрашње драматике приче: *Онда приђе прозору и дуго остаде замишљен гледајући у камене брегове на месечини. Пса нигде није било.*¹⁵

И много година касније, у Исаковићевом роману *Миран злочин* појављује се сцена веома слична оној почетној у причи *Кашика*; и ту се описује кретање двојице људи, који на месечини беже пред непријатељем: *Месеу, њега се највише плашимо, рефлектор са неба; шта ћемо, не можемо га задржати - време му је за излазак; светао обруч његове грбине помаља се на раљској коси; све више дебља жута обрва, док се не претвори у летњи дулек, тада си на снегу лака мета; месец нас изручује на стрелиште где неће бити промашаја.*¹⁶

Као контраст месецу Исаковић поставља сунце, које је у његовим причама значајан чинилац атмосфере, амбијента у којем се одиграва појединачна и колективна људска драма. Оно има вишеструка симболична значења: извор светлости, тоpline и живота, бесмртности, владарског обележја, знања, просветљења... Митар из приче *Нема краја*, безимени младић из приче *Војник на крову*, Јован Гркић из приче *Подне* - труде се да ухвате, упију сунчеву енергију, уживајући у тренуцима слободе, опуштености, распојасаности чак, а узаврело мноштво из приче *У знаку априла* на његовој светлости покушава да утекне од стварности рата и умирања.

У причи *Папрат и ватра* главном јунаку, Максиму, непознати партизан на светлости сунца изгледа чудно - помало и светачки: *Максим не одговори, иако је непознати разрогачено очекивао; изгледао му је луд: та улепљена коса, црно-сјајна, беличаста полен око слепоочница и у ушним икољкама. Али шарене очи, живе, бистре, у тој мршавој глави, одавале су свесно биће; сунцем обасјан, изгледао је као светац, пустињак.*¹⁷

Сунце понекад добија хиперболично значење, истакнуто сталним рефренским понављањем и истанчаним избором тренутка и места у краткој причи, чиме се претвара у јасан и сугестиван симбол. Тако се почетак приче *Подне* дешава у атмосфери јаког сунца¹⁸ и велике врућине, која изазива жеђ, малаксалост и знојење. Осећа се близина смрти, и скорост командантове одлуке да се изврши наређење (*Сунце је све више сукљало на камен, из*

¹⁵ Исто.

¹⁶ А. Исаковић, *Миран злочин*, Српска књижевна задруга, Београд, 1992. стр. 157.

¹⁷ А. Исаковић, *Папрат и ватра*, стр. 143.

¹⁸ Мирко Ковач на овај начин издваја сунце као специфични Исаковићев симбол: Прича *Подне*, на пример, својом згуснутошћу представља заиста крајње савршенство слике, јединствено сажимање времена и простора. Сунце је ту непрекидно присутно не као симбол већ као могућност да му се окренемо, да га потражимо, да се оријентишемо. (М. Ковач, "Афирмација домаће приповетке", *Народна армија*, XVII/1962, бр. 1194, 22. VI, стр. 7)

камена све јаче: жи, жи).¹⁹ Када напетост спласне, а на видику је ублажавање супротности, могућност компромиса - то се прати сликом заласка сунца (*Сунце је сишло иза куће, зрикавци су постали тиши, а на каменим бреговима нас се није видео*).²⁰

Иако је у Исаковићевим причама најчешће његова светлост зрачење елементарног живота, насупротив ништавилу ратних збивања (на пример, у краткој причи “Нема краја”: *Сунце се расипа, и чини женска тела зрелијим.../ Сунце се просипа по женскињу и сиса влагу с вратова и слабина...*), сунце може бити и уништаватељ - по принципу суше. Тако се на светлости сунца осећа тежина, комплексност живљења; свет је обасјан сунцем до неподношљивости, све ври од напетости: *Бургија је то, и камен уништи/ По леђима га је сунце драло. Сунце скратило траву и корак*.²¹ Сунце понекад није више животодавно, није оздрављујуће, већ је претеће, или безобразно равнодушно, оно је сурови сведок, или пак саучесник зла, несреће: *Сунце истија целу котлину, реку, град, нове зграде; испарава свеж малтер, мирише на истуџан рен./ Сунце сукља на кров, у његов врат; реку не чује, као да тече кроз блато*.²²

У причи *У знаку априла* сунце својим кретањем прати дешавања на железничкој станици. Као елемент описа атмосфере први пут се појављује у уводном делу приче: *Жандарм се шетка поред ограда, умирује светину, важан је, његова бела и чиста капа, румена пуслица - светли на слабом сунцу априла*.²³ У тренутку када се већ створио трагични неспоразум, дата је слутња несреће: *Слабо сунце априла почело је да залази. Хоризонт према брду добијао је котурасту румен. Са запада је наилазила нејака тама, а око станице јаче замириса на бензин и људе*.²⁴ Слика зажареног неба при заласку сунца као да је слика пакла,²⁵ куда ће поћи душе мртвих. Чин ритуалног жртвовања људског бића напослетку се констатује сликом потпуног заласка сунца, поетски интонираном реченицом: *И тога часа слабо сунце априла потпуно зађе за брдо*.²⁶ Рефренска слика сунца у овој причи је стабилног интензитета, чиме се исказује неутралан, готово равнодушан однос према

¹⁹ А. Исаковић, *Подне*, стр. 112.

²⁰ Исто, стр. 117.

²¹ А. Исаковић, “Нема краја”, нав. дело, стр. 15.

²² А. Исаковић, “Војник на крову”, у књизи *Папрат и ватра*, стр. 204.

²³ А. Исаковић, “У знаку априла”, у књизи *Папрат и ватра*, стр. 28.

²⁴ Исто, стр. 35.

²⁵ Навешћемо само нека од многобројних тумачења речи пакао: Полазећи од значења речи пакао - смола, Нодило (Ратко - прим. М. П.) објашњава пакао као зажарено небо при заласку сунца, куда су ишле душе мртвих. (Ш. Кулушић - П. Ж. Петровић - Н. Пантелић, *Српски митолошки речник*, Нолит, Београд, 1970, стр. 230); По хришћанској терминологији, пар светлост - тмина симболизира двије супротности, небо и пакао. Ако се светлост поистовећује са животом и Богом, тада пакао значи лишеноост Бога и живота. Унутарња битност пакла сам је смртни гријех у којему су проклетници умрли. (Ж. Шевалије - А. Гирбрант, стр. 520).

²⁶ А. Исаковић, *У знаку априла*, стр. 35.

драматичним догађајима које прати. Оно је увек *слабо сунце априла*, дакле, у питању је чврста и непроменљива синтагма, која као да сугерише константну немоћ и, на крају, неминовност пораза (*потпуно зађе за брдо*²⁷).

Елементарна космичка дешавања везана за месец и сунце Исаковић користи и приликом именовања појединих прича, као што су *Вече* и *Подне*. Обе имају у свом наслову по једну реч, која не одређује само временски оквир дешавања конкретне радње, већ носи у себи посебну атмосферу и контекст. Ако узмемо у обзир традиционалну симболику ових речи, моћи ћемо да закључимо да ти наслови нису дати случајно. По библијском предању, *подне симболизује светлост у њеној пуноћи, и означаје неку врсту светог тренутка, застој у цикличком кретању прије него се разбије крхка равнотежа и свјетло почне падати према залазу. Оно симболизира заустављање свјетла на свом путу - једини тренутак без сјене - слику вјечности.*²⁸ Поред тога, према другим тумачењима, *оно симболизира заустављање свјетла на свом путу - једини тренутак без сјене - слику вјечности,*²⁹ односно *део дана када се јављају демони или зли духови.*³⁰ Вече је смирај дана, али и људске душе, време када се сакупљена искуства дана згушњавају и сливају у искуство ноћи - то је време када се промишљају и доносе одлуке, и долази до суштинских закључака и истина о животу. Оно носи у себи понешто од светлости дана, његовог живота; са друге стране, као предворје ноћи, оно садржи у себи и неке од њених позитивних аспеката, пошто је сама ноћ *претходница поновног рођења или иницијације и обасјања,*³¹ односно *симболизира вријеме дозријевања, клијања и завјера што ће на свјетлу дана постати очитовања живота.*³²

Антоније Исаковић је у својој тежњи за стилски дорађеним и оригиналним - ишао следећи сопствени унутрашњи глас, изван токова савремене српске књижевности: отуда његова склоност експерименту, изненађењима, иновацијама, оригиналној метафорици и експресивности, а све у циљу обogaћења оног што је затечено. То он објашњава на следећи начин: *Угледали сте кост на ливади: људску, коњску; од ње правите метафору; покушавате даље - до симбола; хоћете још даље; да у дугмету сагледате целу планету...Волим аналошку вредност речи на којој се заснива симболика уметности: створити од травке шуму, од погледа човека знамен*

²⁷ Овакав крај приче У знаку априла подсећа на почетак народне песме "Највећа је жалост за братом": *Сунце зађе за Невен, за гору*, или на познате стихове Ђуре Јакшића, из песме "Вече": *Као златне токе крвљу покапане/доле пада сунце, за гору, за гране.*

²⁸ Ж. Шевалије - А. Гирбрант, нав. дело, стр. 519.

²⁹ Исто, стр. 519.

³⁰ *Српски митолошки речник*, стр. 236. (Ш. Кулушић - П. Ж. Петровић - Н. Пантелић).

³¹ Х. К. Купер, стр. 113.

³² Ж. Шевалије - Гирбрант, нав. дело, стр. 433.

*људске судбине. То је привилегија поезије, али и тежња прозе, при чему не мислим да се поезија прозе мора изражавати лирском метафором.*³³

Захваљујући необичним, смелим поређењима, метафорама, персонификацијама, у многим Исаковићевим кратких причама поетски елементи надвладавају њихову прозну форму, приближавајући његов стилски израз лирском реализму. Томе је свакако допринео прегршт космичких симбола у његовим кратким причама и приповеткама.

COSMICAL SYMBOLISM IN SHORT STORY OF ANTONIJE ISAKOVIĆ

Cosmical symbols in short stories of Antonije Isaković were considered.

---

³³ Гроздана Олујић, “Револуција из угла Антонија Исаковића”, у књизи *Писци о себи*, Младо поколење, Београд, 1959, стр. 49.